

ПРОФЕСОР Л.М. СЛАВІН У ПОЛЬСЬКІЙ АРХЕОЛОГІЇ

У замітці розглянуто співпрацю професора Л.М. Славина з польськими колегами в 1940—1960-х рр.

Разом із українськими вченими, учнями і співробітниками професора Л.М. Славина нам би хотілося вшанувати пам'ять цього видатного вченого з нагоди 100-річчя з дня його народження.

Професор Л.М. Славін — учень Б.В. Фармаковського (1870—1928), професора Петроградського/Ленінградського університету, керівника досліджень в Ольвії, науковий працівник Інституту археології АН УРСР із 1938 р., його директор у 1939—1945 рр. та заступник директора в 1938—1939 і 1946—1951 рр. Водночас Л.М. Славін завідував відділом скіфо-античної, а з 1959 р. — античної археології цього Інституту.

Лазар Мойсейович усе життя був пов'язаний із дослідницькою працею в Ольвії. Ще студентом, у 1926 р., він узяв участь в експедиції Б.В. Фармаковського, а згодом керував її роботою (1936—1971).

У важкі часи, відразу після визволення Києва від фашистської окупації, професор Л.М. Славін не лише керував відбудовою зруйнованого Інституту й знищеного заповідника в Ольвії (Славин 1947), але й уже в 1944 р. створив кафедру археології (з 1955 р. — археології і музеєзнавства) в Київському університеті ім. Тараса Шевченка, якою завідував до 1971 р. (Захарук 1966; Gurba 1967; Лазар Мойсейович Славін 1971; Maksimow 1972; Мир Ольвии 1996).

Л.М. Славін як директор Інституту археології АН УРСР у Києві, ще перед початком Другої світової війни, не раз зустрічався з доцентом Казимиром Маєвським (1903—1981) та іншими польськими археологами, які працювали у відділі АН УРСР у Львові, відкритому в 1939 р. Контакти і співпраця К. Маєвського з київськими археологами, зокрема у період його роботи у Львівському університеті ім. Івана Франка і водночас у відділі Інституту в Львові, пізніше полегшили йому підписання угоди від імені Інституту історії матеріальної культури Польської академії наук з Академією наук УРСР про участь польських археологів у дослідженнях в Ольвії, якими керував професор Л.М. Славін*.

* Раніше, у 1955 р., проф. Казимир Міхаловський (1901—1981) розпочав дослідження в Мірмеції, де до 1958 р. керував польською групою у складі експедиції В.Ф. Гайдукевича (1904—1966) (Abramowicz 1961, с. 173).

Польську групу (2 особи в 1956 р., 9 осіб в 1957 р.), яка брала участь у дослідженнях Ольвії, професор Л.М. Славін прийняв надзвичайно доброзичливо (Пресс 1996). Дослідницька праця дала змогу польським археологам практично ознайомитися з роботами, що проводились на античній пам'ятці.

Під час підготовки до досліджень та як їх наслідок було опубліковано низку праць професора К. Маєвського та його колег (*Kolkówna* 1957; Majewski 1957, 1962, 1966; Majewski, Parnicki-Pudełko, Zawadzki, Wąsowicz 1957; Wąsowicz 1958). У свою чергу, книга Л.М. Славина «Здесь был город Ольвия» (1967) викликала схвальні відгуки польських колег (Gurba 1968; Wąsowicz 1968).

Нині результати досліджень в Ольвії є однією з важливих тем і проблем програми історії стародавніх часів, що викладають у польських університетах (Łoposzko, Kowalski 1992).

Кафедра, якою завідував професор Л.М. Славін, була одним із центрів, де проходили практику і стажування польські студенти і наукові працівники. Лазар Мойсейович — видатний дослідник античної археології — особисто і дбайливо піклувався про гостей, шануючи їхні наукові зацікавлення. Він допомагав польським археологам встановити зв'язки зі спеціалістами з Києва та інших осередків археологічних досліджень тогочасного СРСР. У першому півріччі 1963/64 навчального року під час стажування в Київському університеті ім. Т.Г. Шевченка я особисто відчув його доброзичливість і опіку, що виходила далеко за межі фахової допомоги. Таким було ставлення професора до всіх його «підопічних», у тому числі й студентів і археологів з Польщі, які приїжджали до Києва. Опубліковані в збірнику «Мир Ольвии» спогади професора Людвіги Пресс — учасниці досліджень у 1957 р., написані майже через 40 років, прекрасно характеризують особистість професора — серйозного вченого й організатора науки та водночас скромну, чарівну людину. Подібні враження залишилися й в інших авторів спогадів про професора — його учнів та колег, які знали його найкраще (Мир Ольвии, с. 3—96).

- Захарук Ю.Н.* К 60-летию Л.М. Славина // СА. — 1966. — № 3. — С. 264—266.
- Лазар Мойсейович Славин* // Археологія. — 1971. — № 4. — С. 104.
- Мир Ольвии.* Памятник исследователю и исследование памятника: Материалы юбил. чтений, посвящ. 90-летию со дня рождения проф. Л.М. Славина / Под ред. С.Б. Буйских. — К., 1996. — 207 с.
- Пресс Л.* Встреча с профессором Л.М. Славиным в Ольвии // Мир Ольвии. — К., 1996. — С. 65—68.
- Славин Л.* Стан Ольвійського заповідника Академії наук УРСР // Археологія. — 1947. — Вип. 1. — С. 192—194.
- Славин Л.М.* Здесь был город Ольвия. — К., 1967.
- Abramowicz A.* Historia archeologii polskiej XIX i XX wiek. — Warszawa; Łódź, 1961.
- Gurba J.* Jubileusz Prof. Ł.M. Sławina // ZOW. — 1967. — R. 33. — S. 20—21.
- Gurba J.* Ł.M. Sławin. Zdień był gorod Olwija. Kijów 1967 // ZOW. — 1968. — R. 34. — S. 71.
- Kolkówna S.* Wykopaliska w Olbii w 1955 r. // ZOW. — 1957. — R. 23. — S. 316.
- Loposzko T., Kowalski H.* Historia starożytna. Przewodnik metodyczny dla studentów studiów zaocznych. — Lublin, 1983. — S. 31; wyd. 2, 1992. — S. 53.
- Majewski K.* Udział Polski w badaniach archeologicznych antycznych miast położonych na północnych wybrzeżach Morza Czarnego // ZOW. — 1957. — R. 23. — S. 173—174.
- Majewski K.* Olbia. Odkrycia i badania archeologiczne w Olbii nad Bohem // Prace ZAA IHKM PAN. — 1962. — Zesz. 20.
- Majewski K.* Рец.: Ольвия. Теменос и агора. — М.; Л., 1964 // Archeologia. — Wrocław, 1966. — Т. 17. — S. 203—204.
- Majewski K., Parnicki-Pudelko S., Zawadzki T., Wąsowicz A.* Olbia. Teksty źródłowe i badania archeologiczne // Prace ZAA IHKM PAN. — 1957. — Zesz. 6.
- Maksimow E. W.* Łazar Mojsiejewicz Sławin (1906—1971) // Archeologia. — Wrocław. — 1972 (1973). — Т. 23. — S. 129—130.
- Wąsowiczówna A.* Olbia // ZOW. — 1958. — R. 24. — S. 107—117.
- Wąsowicz A.* Рец.: Materiały i issledowanija po archeologii SSSR, t. 50. Olbia i Niżnieje Pobuże w anticznuju epochu. — Moskwa; Leningrad, 1956 // ZOW. — 1957. — R. 24. — S. 149.
- Wąsowicz A.* Olbia — miasto, którego już nie ma // Mówią wieki. — Warszawa, 1958. — R. 1, № 5. — S. 32—36.
- Wąsowicz A.* Ł.M. Sławin. Zdień był gorod Olwija. Kijów 1957 // Archeologia. — Wrocław, 1968. — Т. 14. — S. 185.

Одержано 05.11.2006

Я.С. Гурба

ПРОФЕССОР Л.М. СЛАВИН В ПОЛЬСКОЙ АРХЕОЛОГИИ

До сих пор одной из малоизученных сторон многогранной деятельности профессора Л.М. Славина является его участие в налаживании международного научного сотрудничества Института археологии АН УРСР в 1940—1960-х гг. Об этом свидетельствуют, к примеру, творческие контакты Л.М. Славина с польскими археологами, принимавшими участие в раскопках Ольвии и проходившими под его патронатом научную стажировку на кафедре археологии Киевского государственного университета им. Т.Г. Шевченко.

Ya.S. Gurba

PROFESSOR L.M. SLAVIN IN ARCHAEOLOGY OF POLAND

Until now one of the little-known aspects of the many-sided work of Professor L.M. Slavin was establishment of international scientific cooperation of the Institute of Archaeology of AS of Ukraine, during 1940—1960s. Among the specific examples of this are the long-term professional relations of L.M. Slavin with Polish archaeologists participating in excavations of Olbia and doing study tours at the archaeology department of Kyiv University.